

**THE FAIRY TALES WORLD – MESE, MESE, MÓKA – WELT DER MÄRCHEN.
NOTES TO A NEW EDITION OF ION VLASIU’S FAIRY-TALES**

Mircea Breaz, Assoc. Prof., PhD, "Babeş-Bolyai" University of Cluj-Napoca

Abstract: The Fairy Tales World – Mese, mese, móka – Welt der Märchen. Notes to a New Edition of Ion VlasIU’s Fairy-Tales. The research points out, in the literary contemporary context, the dynamic sense of the trilingual edition that consecrated Ion VlasIU’s book, The Fairy Tales World, at an intercultural level. Following the genesis of the stories in the writer’s creative biography through a chronological demarche, the research intends to reveal that specific sense of continuity, attributed by Ion VlasIU himself to the literary work’s reception. This kind of reception is to be maintained in the literary posterity only through the new editions of his literary creation, or in it’s new exegesis.

Key-words: trilingual edition, chronological demarche, creative biography, literary posterity, reception

„Într-o zi un copil mi-a spus: nene, vreau și eu să fiu mare ca tine! L-am ridicat în brațe și el s-a bucurat. Așa trebuie înțeleși cititorii. Toți vor să fie mai mari și scriitorul îi poate ajuta.”

(Ion VlasIU, *În spațIU și timp*, IV, 1987)

Evenimentul editorial reprezentat de apariția ediției trilingve a volumului *Lumea poveștilor* de Ion VlasIU (2014, 2014a, 2014b), la Editura ASCR din Cluj-Napoca, are semnificația realizării unui proiect intercultural de reeditare în limbile română, maghiară și germană a cărții publicate în anul 1978, la Editura Ion Creangă, din București. Pentru limba română, această nouă ediție este cea de-a treia (după cele din 1972 și 1978), iar, pentru versiunile în limbile maghiară și germană, reprezintă ediția a doua, care reia traduceri realizate pentru ediția din 1978 de către Kerekes György (în limba maghiară) și Lotte Roth (în limba germană). Întrucât aceste note reiau într-o variantă comprimată prezentarea făcută recentei ediții critice, precizăm de asemenea că, pentru fluența lecturii, am simplificat trimiterile bibliografice, după cum urmează: prima cifră din paranteze reprezintă anul de apariție a lucrărilor ale căror date complete au fost mai sus menționate, iar cifra sau cifrele care apar după două puncte indică întotdeauna pagina sau paginile lucrării la care se face referință.

Într-un tulburător *Cuvânt înainte* al acestei ediții, Ioana VlasIU mărturisește cum a ajuns tatăl său să scrie povești pentru copii:

„Cum a ajuns tatăl meu să scrie povești? Cred că din admirație pentru prospețimea inegalabilă a desenelor de copii. Tot așa cum prețuia ingenuitatea icoanelor țărănești pe sticlă, în care artiștii moderni vedeau originile limbajului plastic. Ion VlasIU savura spontaneitatea copiilor, era convins că toți au talent. Știa să vorbească cu ei, să le câștige încrederea, să-i pună la treabă – adică să deseneze, să scrie, să cânte, să danseze. Avea vocație pedagogică, deși a fost profesor doar foarte puțin timp și elevii lui nu mai erau chiar copii mici. Îi plăcea să repete că fiecare copil are cel puțin un talent, dacă nu chiar pe toate la un loc. Trebuie doar să îi încurajezi, să le dezvolți încrederea în ei, să le stârnești imaginația. Poate că din astfel de convingeri a ajuns să organizeze în 1944 la Ateneu, sub egida *Institutului social român* condus de Dimitrie Gusti, o expoziție de desen și pictură, *Ardealul văzut de copii*, al cărei catalog l-a prefațat. Era foarte supărat pe profesorii de desen care inhibă talentul copiilor, silindu-i să copieze desene proaste ale adulților. Tuna și fulgera împotriva acelor metode de a preda desenul în școli care ajungeau foarte repede să altereze

talentul și să distrugă plăcerea copilului de a se exprima liber și încrezător în posibilitățile lui. Mă îndemna și pe mine când eram copil să scriu povești și poezii. Le-a bătut la mașină și le-a legat într-o cărțuție pe care a ilustrat-o cu desene decupate din caietele mele de desen. Lui Tudor, nepotul lui, care desena și colora extraordinar în copilărie, i-a organizat chiar o expoziție la Bistra, satul de pe valea Mureșului unde mergeam în vacanță. A existat și un vernisaj la care au venit copiii din vecini, participanți și ei cu cântece și recitări care au fost înregistrate! Mai există și azi caseta pe undeva. Era o joacă serioasă pe care copiii de atunci nu au uitat-o, chiar dacă nu au devenit pictori, muzicieni sau scriitori. Pentru tata însă au fost prilejuri de născocit povești, povești despre și pentru copii.” (Vlasiu, 2014: 7).

Într-o meditație asupra destinului operei sale literare și a condiției actului creator, Ion Vlasiu se întreba: „Unde sunt cărțile mele, albumele, poveștile, jurnalele? Cine le ține acasă? Cine le citește? Arunci o piatră în lac, se rotește apa o clipă... Trebuie să aruncăm mereu pietre, să strigăm mereu, ca să fie mișcare în lume. Altceva ce putem face? (1995: 197).

Sensul dinamic al restituirii în peisajul literar contemporan a variantei trilingve care a consacrat *Lumea poveștilor* în limbile română, maghiară și germană rezidă tocmai în asigurarea acelei continuități a receptării creației la care reflecta scriitorul și pe care numai reeditările operei sau noile ei exegeze mai pot să o întrețină în posteritate. În acest sens, reperele cronologice selectate pentru a situa *Lumea poveștilor* în ansamblul creației literare a lui Ion Vlasiu sunt – în același timp – și mai mult, dar și mai puțin decât un tabel cronologic obișnuit; mai puțin, pentru că, dincolo de ineditul lor, notele cronologice nu reactualizează decât anumite constante ale prezenței poveștilor în biografia literară a autorului: etape, proiecte, deveniri; mai mult (cel puțin în intenție), pentru că, desprinse din substanța confesivă a literaturii sale memorialistice, reperele cronologice încearcă să însuflețească prezentarea prin frecvența invocare a vocii autorului, în calitatea sa de comentator al propriului șantier de creație. Credem că, pe această cale, se poate ajunge la relevarea felului în care prefaceri semnificative ale lumii sale literare își găsesc corespondente simbolice în metamorfozele elaborării poveștilor, de la primele prefigurări, la diversele lor configurații ulterioare. Aceasta va face posibilă observarea procesului prin care, decantate în timp, unele aspecte de substanță ideatică ale memorialisticii se sublimează și în universul *Lumii poveștilor*.

Am marcat retrospectiv câteva momente mai importante ale acestei deveniri pentru a sublinia în primul rând faptul că recursul la povestire și refugiul în domeniile ficționale ale poveștii au darul de a afirma, cu o emoționantă convingere și consecvență, funcția de profilaxie existențială și estetică a scrisului literar:

„Scriu povești! Este adevărat: numai pe culmile disperării putem zâmbi fără frivolitate... (...) Poate că scriind povești voi găsi forme de expresie adecvate timpului acestuia.” (1973: 39).

1908-1913. Până la 5 ani: „Poveștile din Lechința”

Supratema lumii copilăriei, ca lume a poveștilor și a povestirii, este una dintre dominantele creației literare a lui Ion Vlasiu: „Am scris poveștile copilului crezând că le voi uita și toate au devenit mai vii. Nu fiindcă mă tem de prezent mă obsedează copilăria, ci fiindcă mă copleșește. Am nevoie de distanță și n-o găsesc decât în trecut.” (1971: 64).

Evocarea scurtei copilării fericite, alături de părinți, când viața familiei și viața poveștilor, realitatea și ficțiunea, erau consubstanțiale, reprezintă un resort narativ major, regenerator, pentru întreaga sa creație literară: „Îmi era plin capul de povești și nu puteam să știu bine unde începe lumea adevărată și unde sfârșește.” (1979: 93).

Memorabile se vor dovedi, în spațiul și în timpul retrăirii lor literare, poveștile mitologice ale satului natal, împletite cu poveștile de familie ale istoriei Vlăsăștilor: legendara dușmănie dintre neamurile Vlăsăștilor și Scridoneștilor, istorisirile Tatălui, poveștile lui Valerie, relatările despre haiducul Dăian și, mai ales, fascinantele povești cu

Luchian (alteori, Lukian) „cel fără seamăn”, fratele tatălui: „În serile acelea de iarnă, când se adunau la noi în casă, vorbeau despre toate astea, și poveștile lor îmi intrau în urechi, dar cu vremea mi s-au învălmășit în cap, nu le-aș mai putea povesti decât pe sărite.” (1979: 69).

Ecouri ale acestor puternice impresii din copilărie se vor înregistra de timpuriu în biografia creatoare a lui Ion Vlasiu, care va publica *Povestiri despre o paiață și despre un înger* (1932) adoptând numele Lukian Vlasiu, își va deschide tot sub numele unchiului său și expoziția de la Târgu Mureș din același an, pentru ca, un an mai târziu, să se semneze în revista clujeană „Herald” cu pseudonimul Saul Pelaghia, după numele bunicii sale din partea tatălui. Treptat, în memoria afectivă a autorului, acestor povești inițiatice sau identitare li se vor adăuga multe altele, reflectând, în ordine ficțională, realitățile sociale ale unei lumi în schimbare: poveștile școlii, poveștile vecinătății geografice și umane – poveștile cu „oamenii fără picioare” (mutilații din război), dar și acelea despre umanitatea decăzută rămasă la vatră („lupii cu două picioare”) –, poveștile din internat, poveștile din armată, alte povești ale formării, între care și enigmaticele „poveștile cu pălării” ale „pragului de sus” de la oraș: „Le povestisem pe apucate, fel de fel de povești din copilărie, uneori pe sărite, alteori mai așezat, cum puteam și eu să le adun.” (1985: 81).

Desprindem din seria „poveștilor din Lechința” natală cele două emoționante povești „lunatic” care trezesc în amintirea scriitorului prezența protectoare a mamei și a tatălui și care par, în durata afectivă a evocării părinților, două icoane ale copilăriei, adânc tulburate de semnele prevestitoare ale pierderii lor premature:

„M-am gândit la copilărie, când nu înțelegeam cerul. Priveam luna fascinat. Patul era lângă fereastră. Se vedeau crestele Continutului fulgerat de lumină. Lătrau câinii, cânta vreun cocoș... Mama desfăcea cucuruzul cules peste zi. O întrebam: ce se vede în lună? Și-mi spunea: un cioban care-și uscă opincile la foc. Trăiam în poveste.” (1999: 45).

„Există un moment în copilăria mea, pe care cred că l-am mai povestit, un moment care mă obsedează. La cinci ani, tata m-a luat cu el la moară. Ce-o fi fost în capul lui? Să mă ia la moară, la Iernut, într-o seară. Îmi vine în minte momentul când carul a cotit de pe drumul Dateșului pe drumul care avea să ne scoată la drumul țării. Stam sus pe saci, privind luna cum intra și ieșea din nori. Atunci am avut sentimentul că luna era cu mine și eu cu luna, în lună, cu car cu tot, cu vacile, cu tata. Aveam cinci ani. În al șaselea, tata a plecat la război și, de câte ori vedeam luna, mi-l aminteam pe tata și drumul meu la moară.” (1999: 154).

Durata epică a amintirii ca timp al copilăriei regăsite se va dovedi, unul dintre principalele fire călăuzitoare care vor orienta ordinea lecturii „drumului spre oameni” evocat în proza memorialistică a marelui artist, de la prima până la ultima sa carte: *Copilăria uitată* (*Satul uitat*), *Am plecat din sat*, *Casa nebunilor*, *Ritmuri*, *Omul printre arbori*, *O singură iubire*, *Pământul*, *Succes moral*. „Cărțile” vieții vor fi, prin urmare, și cele ale devenirii sale artistice, povestea copilăriei, a vieții și a creației susținându-se reciproc, în toate cele opt trepte majore ale aventurii lor existențiale, care alcătuiesc, după o observație a Ioanei Vlasiu (2004), „cel mai vast proiect autobiografic al unui artist plastic din cultura noastră”:

„Între 10-20 ani. Mi-am dibuit drumul și l-am găsit pe cel potrivit. Între 20-30, am căutat o confirmare și am primit-o. Între 30-40, am simțit zguduirile dramatice ale vieții. Am avut noroc. Între 40-50, adaptare la practica revoluției. M-am convins că nu aveam tactică, spirit diplomatic. Între 50-60, am debutat a doua oară ca scriitor. Între 60-64, am cioplit multe lucrări în lemn. Am făcut atelierul, am reeditat *Drumul spre oameni*, și un jurnal, *În spațiu și timp*, am făcut «micro-pictură», am scris circa 1000 de pagini (inedite). Am definit cartea a VIII-a – *Succes moral*. Nu am nicio datorie. Nici bani. Sunt sănătos, dar inima bate neregulat.” (1988: 262).

-1920. 6-12 ani: „Poveștile din Ogra”

Drama pierderii părinților și, ulterior, moartea străbunicului vor marca tragic despărțirea de copilărie, iar psihologia orfanului, sentimentul deznădăjduit și conștiința dezmoștenitului de soartă vor face ca existența întregii opere literare să se definească prin refugiul în memorialistică, unde evenimentele devenirii personale vor fi consemnate nu o dată cu o dureroasă concizie cronologică:

„Etapă. La vârsta de 6 ani, tata pleacă la război și nu se mai întoarce: copilărie scăpată de sub autoritatea paternă.

La 10 ani – 1918 – moare mama: singurătate intimă, incertitudine, lacrimi.

La 12 ani, elev la Tg. Mureș: schimbare de mediu: contradicții nerezolvate.

La 17 ani, muncitor șomând: pierderea încrederii în oameni.

La 20 de ani, elev la Școala de arte frumoase: descoperirea virtuților.

La 21 de ani, armata: libertatea este un mit.

La 24 de ani (1932), expoziția personală: iluzia succesului.

Tot la 24 de ani, îndrăgostit: dorințe trădate.

Urmează 4 ani de căutări febrile ale unui drum mai clar.

1938, Paris: întâlnire cu haosul.

Tot la această vârstă, 28 de ani, marea dragoste împărtășită: visul împlinit al paradisului.

În 1938-39, profesor de arte decorative la Academia de arte frumoase, Timișoara: moment echivoc. (...).

Între 1940-1944, război. Se naște Ioana. Alt început.

Între 1944-1950 (...). Mi se închid treptat drumurile spre viață, spre oameni: scriu jurnale și memorii.” (1999: 175) (București, 5 XI 1977)

Dintre figurile emblematice ale comunității de povestitori din copilărie, două au fost acelea a căror expresivitate narativă i-au modelat scriitorului de mai târziu darul povestirii: Pașcu lui Gorea, păcurarul din Lechința, și mai ales Bacu, străbunicul din Ogra și arhi-povestitorul conștiinței sale literare: „Poveștile pe care ni le spunea erau auzite sau închipuite de el, dar în depănarea lor țesea fire din viața lui lungă și bogată.” (1984: 167).

Din perspectiva recunoașterii acestei ascendențe, îndemnul repetat venit, spre exemplu, din partea „muzei geniilor” (Domnița Gherghinescu, din *Succes moral*), ar putea figura drept motó al unei întregi existențe literare, dominate de responsabilitatea recuperării trecutului prin povestire, de imperativele etice și estetice ale asumării acestei exemplare misiuni:

„– Tu ai moștenit talentul de la Bacu... Ah, ce grozave sunt poveștile tale din Ogra! Bacu este un personaj de legendă, păcat că nu vrei să scrii. Și Moșu, și Buna. Nu-i așa, Vania? Hai povestește, Ion! Tu nu-ți dai seama ce frumos povestești. (...) Povestește, Ion, zău povestește!... Și Moșu e un personaj foarte expresiv, și Bunica. Ah, Bunica e ca o icoană! Dacă ai scrie poveștile pe care le-ai povestit aici, ai avea succes. Nu-i așa, Vania? Roagă-l și tu să povestească.” (1985: 80-81).

1932 (ianuarie-iulie): Povești fără degete

Începuturile literare ale scriitorului s-au situat, declarat, sub semnul tutelar al „cărților” de povești, al nevoii imperioase de a povesti, de a înțelege lumea și de a se înțelege pe sine prin povestire: „Vreau să mă las și se țin de mine. Am scris niște povești pe care le-am trimis la Cluj la «Hiperion»: *Povești fără degete*... Îmi trec prin cap fel de fel de năzbâții. Pierd treptat simțul realității.” (1970: 13).

Apreciate, din unghiul fanteziei, de către Eugen Ionescu, care, în aceeași perioadă, scrisese, la rândul-i, „o carte – juvenilă” (*Elegii pentru ființe mici*, 1931), „poveștile fără degete” l-au impresionat și pe Geo Bogza: „I-am citit povestea fără degete, tipărită în

Hiperion, acolo în stradă. Zicea că am talent. Dar eu știu că asta nu e destul. Mai lipsește ceva, cine știe cum se numește puținul ăsta cu care... se pun degete poveștilor!” (1970: 25).

1936: „Poveștile de la Moșeni”

În intenția autorului, poveștile din pierdutele „Caiete de la Moșeni”, la care se referă în partea a doua din *Succes moral* (1985), ar fi trebuit să se constituie în cea de-a noua carte a amintirilor sale, *Țara Oașului*: „Treptat aveam să aflu multe povești în care modul de viață al moșenenilor se oglindea fabulos și totuși extrem de simplu.” (1985: 187).

Poveștile de la Moșeni urmau să evoce viața aceleiași vechi civilizații autohtone pe care a cunoscut-o în poveștile străbunicului din Ogra, însăși atmosfera sau chiar unele nume de locuri din Țara Oașului (Lekânța, de pildă) având darul de a-i reaminti cu mare putere lumea copilăriei:

„Nu-mi părea rău, mă simțeam aici ca în basmele străbunicului. Nu este și nici nu poate fi în viața mea cineva care să întunece amintirea străbunicului. Fără el copilăria mea ar fi ștearsă. Este și Bunica mea, cu sufletul ei tandru, cu bunătatea, cu iertarea ei, însă Bacu era altceva. Poate fără să știe, el umbla cu degetul nu numai pe inima, ci și pe creierul meu. Nu e potrivit acum să mă opresc mai mult, voiam să se înțeleagă doar că un foc în noapte, când mergi pe o cărare, într-un sat cum era Moșeni, mă ridică de pe pământ și mă purta în lumea copilăriei...” (1985: 167).

Cea mai autentică voce a conștiinței locale se dovedește Diacul din Moșeni, o instanță narativă inepuizabilă și originală, însă autoritară și imprevizibilă. Situate la hotarul dintre imanent și transcendent, la confluența „supra-socială” dintre spațiul realității istorice, al iubirii și al credinței, poveștile cronicarului de la Moșeni păstrează vii în memoria comunității o seamă de istorii sacre și profane, în care sunt amalgamate povești haiducești și povești despre misterul existenței, vămile văzduhului și lumea de dincolo:

„El avea conștiința de sine a celui ce trăiește cu toată ființa lui, căutând sensul și logica întâmplărilor. El găsea tâlcul basmelor, nu le povestea pe dinafară. Când aveam timp notam câte ceva din spusele lui, însă caietele de la Moșeni s-au pierdut demult. Despre viață, despre moarte, despre orice el avea un răspuns.” (1985: 225).

1964, 1967: *Puiul de veveriță* (Ilustrații de Constantin Popovici. București: Editura Tineretului)

„30 iulie 1964. A apărut în librării cartea mea de povești «Puiul de veveriță» scrisă în 1956, carte stimulată de Ioana care avea atunci 13 ani. Aflându-ne la Sinaia, într-o zi m-a întrebat: de ce nu scrii poveștile pe care mi le povesteai când eram mică? I-am spus că le-am uitat și-atunci ea mi le-a repovestit. Am început să le scriu.” (1987: 99).

Structura cărții relevă o primă configurare a *Lumii poveștilor* (1972, 1978), pentru care cele 5 texte din *Puiul de veveriță*, reluate ulterior în aceeași ordine, vor reprezenta viitorul său nucleu generativ, constituit din poveștile *Trei iezi și lupul*, *Uac-Uac*, *Zăbăluță*, *Greierașul cântăreț* și *Puiul de veveriță*.

Cărțile de povești, spectacolul povestirii și jocul erau darurile nelipsite ale autorului pentru toți copiii:

„15 august 1964. Am cumpărat 10 volume din *Puiul de veveriță*. Le voi duce copiilor din Bistra.” (1987: 113).

„*Bistra*, 12.IX.1967. Spre seară am ieșit și am găsit la cooperativă cărți de copii. Le-am dus câteva fetițelor lui Ionel.

– Ești nenea nostru, au spus ele, tot ne aduci mereu...

Când stam la ei, după ce lucram toată ziua, seara ne jucam.” (1984: 313).

„*Deda Bistra*, 20.IX.1968. Mă joc cu Rodica și cu Felicia, le spun povești și-mi spun și ele. Când sunt grav, Rodica mă întreabă:

– Nene Ionule, ești supărat?

- Nu sunt supărat...
- Atunci să ne jucăm...” (1988: 20).

Reeditarea cărții în anul 1967 îi va prilejui autorului nu numai mărturia aceleiași bucurii generoase, ci și intenția reluării și a dezvoltării acestei lucrări în ceea ce avea să devină volumul *Lumea poveștilor*:

„*București, 9 X 1967*. Azi am fost la Editura Tineretului. Am semnat contractul pentru o nouă ediție a poveștilor, ediție pe care ei au tipărit-o fără să aflu. Aș mai fi schimbat câte ceva. Încă n-am văzut nici un exemplar. Au spus că-mi vor da și mie 15 exemplare. (...) pentru un tiraj de 24.000 exemplare. Mă gândesc că 24.000 de copii vor citi cartea. E grozav. Ar fi bine să transcriu și poveștile pe care le am schițate.” (1984, 383).

Peste ani, Ioana Vlasiu (2004) își va dezvălui regretul de a nu fi reușit să facă înregistrări ale numeroaselor variante orale ale acestor povești, ca mărturii ale inepuizabilei verve creatoare a marelui povestitor: „Avea multă vervă, era un bun povestitor și nu obosea să povestească, de fiecare dată cu nuanțe în plus, aceleași întâmplări. Era și un fel de a-și exersa și pregăti poveștile pentru scris. Mă gândisem la un moment dat să-l înregistrez pe furis, ca să nu se piardă spontaneitatea acelor momente. Era însă prea complicat și nu am reușit.”

1972: *Lumea poveștilor* (Ilustrații de Clelia Ottone și Sorin Obreja. București: Editura Ion Creangă)

Pregătirea și apropiata apariție a cărții sunt consemnate în câteva note din *Monolog asimetric*, în care scriitorul mărturisea: „*4.VI.1972*. Mi s-a adus de la Editura Ion Creangă *Lumea poveștilor*, în machetă și ozalid. Azi am făcut corecturi. Îmi pare rău că n-am avut timp s-o ilustrez eu.” (1988: 286).

Când va aprecia, cu modestie, că *Lumea poveștilor* este o „carte care s-a făcut singură”, autorul va relua, de fapt, numai în parte cuvintele lui Emil Cioran, care, în trecere prin nordul Franței (la Dinard, în 1938), îi spunea: „De fapt, cărțile *bune* se scriu singure” (1970: 138, *s.n.*). *Lumea poveștilor* este, într-adevăr, una dintre acele rare cărți de valoare care s-au scris parcă de la sine: „*10.VIII.1972*. Îmi vine în minte că trebuie să apară *Lumea poveștilor*, carte care s-a făcut singură, căreia nu i-am dat nicio atenție. Depusă la tipografie de trei ani. Grozav știu să aștept.” (1988: 326).

Fără-ndoială însă că notorietatea câștigată de poveștile sale în anii '60-'70 l-a bucurat pe autor, care făcea haz uneori de anecdotică frecvenței sale identificări, în conștiința publicului, cu imaginea lupului din poveste. Scriitorul a și evocat, de altfel, un asemenea episod, în care micile sale ascultătoare ocazionale din Bistra îl asaltau, în glumă, jucându-se cu bănuiala că el ar fi, de fapt, lupul din *Trei iezi și lupul*: „Apoi m-am jucat cu fetițele. Ziceau că sunt lupul din povestea mea, iar ele sunt iezii. Am simțit cum e când ești bunic. Copiii acordă bătrânilor o tandrețe pe care nimeni nu le-o mai poate da.” (1984, 340). O impresie similară regăsim în lirica *Vlăsiilor*: „Prea semeni a pământ/ Ai gura și dinții de lup/ miroși a pădure.” (*Vlăsie de lup*, 2004: 47).

Poveștile lui Ion Vlasiu își datorează perenitatea și puterea de seducție asupra cititorului nu numai valorii de sinteză a elementelor culturii populare prelucrate, ci și unui farmec colocvial erudit, a cărui formulă aparte trebuie căutată în universul afinităților literare dezvăluite: „Scriitori de neuitat: Homer, Shakespeare, Dante, Tolstoi, Cervantes, Rabelais. Îmi plac și fabuliștii: Esop, Șalom Alehem, Hasek, proza scurtă a lui Lu Sin, cronicarii români, neîntrepuți. Pe Caragiale l-am și jucat. Pe Creangă îl iubesc într-atât că am repetat o temă din poveștile lui: *Capra cu trei iezi (Trei iezi și lupul)*.” (1988: 326). În frumusețea hibridă a textelor din *Lumea poveștilor* recunoaștem, prin urmare, același efect al interferenței genurilor și speciilor cultivate, precum și al sincretismului lingvistic care caracterizează, în general, universul creației literare a lui Ion Vlasiu.

1973: *Ghicitori, ghicitori, ghicitori* (București: Editura Ion Creangă)

Complementară literaturii aforistice, literatura enigmatică pentru copii scrisă de Ion Vlasiu are aceeași forță evocatoare a vârstei fericite a copilăriei în casa bunicilor din Ogra:

„Era acolo un pat atârnat de grindă, dinapoia vacilor, unde puteam să ne zbenguim cât ne țineau puterile și puteam vorbi tot ce ne trecea prin minte. Duceam iepurii în pat și, jucându-ne cu ei, uitam să dormim. Ne spuneam ghicitori, răsând, de se auzea de pe drum. Ne auzeau și vacile, dar ele mugeau cu îngăduință.” (1979: 238-239).

Remarcabilele ilustrații ale lui Burschi Gruder contribuie hotărâtor la dezlegarea ghicitorilor și, în general, la comprehensiunea mesajului transmis. Ele au darul de a decompria, prin accesibilizare, sensurile textuale și de a le restitui astfel înțelegerii copiilor. Printr-o rară complementaritate, lectura textelor și lectura imaginilor se susțin și se valorizează reciproc.

1978: *Lumea poveștilor* (Ediția a II-a. Ilustrații de Clelia Ottone și Sorin Obreja. București: Editura Ion Creangă)

Succesul primei ediții a cărții a determinat reeditarea acesteia, în 1978, într-o ediție trilingvă (în limbile română, maghiară și germană) care a echivalat în conștiința literară a timpului cu un important eveniment intercultural și, astfel, cu o consacrare literară internațională, favorizată de versiunile în limba maghiară (*Mese, mese, móka*. Fordította: Kerekes György. Clelia Ottone és Sorin Obreja rajzaival. Bukarest: Ion Creangă Könyvkiadó) și în limba germană (*Welt der Märchen*. Deutsch von Lotte Roth. Illustrationen und Einbandgestaltung: Clelia Ottone und Sorin Obreja. Bukarest: Ion Creangă Verlag). În ordinea aceleiași recunoașteri a valorii literare a poveștilor, mai reținem și apariția în 1985 a celei de-a doua versiuni în limba germană a *Lumii poveștilor*, într-o nouă traducere și ținută grafică: *Welt der Märchen*. Übersetzung: Gudrun Hannert. Einband und Illustrationen von Angi Petrescu-Tipărescu. Bukarest: Ion Creangă Verlag.

Inedită este, în acest context, o „poveste a *Poveștilor*” lui Ion Vlasiu din versiunea cărții în limba maghiară, o notă în care traducătorul Kerekes György rememorează un episod legat de darul de povestitor al scriitorului: „Adesea și basmele au povestea lor. În primăvara anului 1978, am fost într-o scurtă călătorie la Bistra împreună cu Ion Vlasiu (...). Pe drum, venise vorba de marele povestitor al românilor, Petre Ispirescu, de basme, de știutorii de povești, maestrul mărturisind cât de mult îi plac poveștile. Odată – spunea – cu mulți ani în urmă, și-a petrecut vara în minunata stațiune montană Sinaia, împreună cu fetița sa. Prin ea s-a împrietenit repede cu toți copiii din vecinătate, care îi cereau mereu să le spună noi și noi povești. Ce putea să facă? Își vâră mâna în traista sa vărgată de amintiri, doldora de minunatele basme populare aduse chiar din casa părintească, și începea apoi să le povestească rând pe rând copiilor. Dar nu le povestea așa cum le auzise acasă de la bunica și bunicul, ci recolorate, reformulate, adăugite sau prescurtate, dar mai cu seamă brodând în urzeala lor fire sclipitoare de spirit și umor.”

1984 (aprilie): *Copil fermecat* (București: Editura Ion Creangă)

Romanul, o replică târzie – în contrapondere lirică – la *Copil schimbat* de Pavel Dan, este o versiune pentru copii, comprimată, a primei cărți a romanului *Am plecat din sat* (*Satul uitat*) și parțial a celei de-a doua (primele 14 capitole ale cărții, care duc acțiunea până în 1922), în ordinea în care aceste capitole figurează în ediția a treia a romanului *Am plecat din sat* (1979), care a fost ilustrată cu desenele autorului și cu unele reproduceri ale sculpturilor acestuia. Titlurile unora dintre cele mai importante capitole (*Ca în poveste*, *Povești*, *Poveștile lui Valerie*, *Cărți de povești*) evocă încă o dată dominantă tematică a lumii copilăriei și a poveștilor, inspirat susținute în planul lecturii imaginilor de desenele lui Octav Grigorescu, ilustratorul romanului *Copil fermecat*.

Printre nenumăratele evocări înduioșate ale „virtuților edenice” ale copilului din creația lui Ion Vlasiu, caldă revărsare sentimentală din *Copil fermecat* este una singulară, iar

romanul ne apare, în întregul său, ca unul dintre cele mai emoționante tablouri ale lumii copilăriei pierdute din literatura română și universală modernă.

1984 (noiembrie): *Cartea de toate zilele unui an* (Cluj-Napoca: Editura Dacia) și povestea altor povești: „**Poveștile din Ciortăș**”, „**Poveștile din Bistra**”

Construită pe tiparul inedit al romanului unui an de viață și de literatură „trăită” (*București, 30 X 1966 – 29 X 1967*), a cărei formulă de „roman cotidian” fusese exersată anterior și în formula experimentală a „jurnalului de o lună” (*Caietul XXII: 30 iulie-30 august 1964*, din *În spațiu și timp*, IV) și chiar a jurnalului unei singure zile (*7 mai 1966*, din același volum), *Cartea de toate zilele unui an* dezvăluie și proiectul altor două cicluri de povești. Este vorba de „Poveștile Bistrei și Ciortășului”, pe care Ion Vlasiu intenționa să le scrie, în descendența unor povestitori din aceeași familie spirituală cu aceia din satul natal de odinioară:

„Mă gândisem odată la o carte intitulată: «Poveștile din Ciortăș». Ciortășul e un loc înconjurat de Mureș, sub munte, izolat de sat, cu arbori mari și cu 4-5 căsuțe, plin de povești în care pulsează o viață primară, nu lipsită de adevăr și frumusețe.” (...). Am fost prin Ciortăș. Numai când ajungi în Ciortăș simți marea frumusețe a Bistrei. E o noblețe sublimă, o demnitate maiestuoasă. Aș vrea să pot descrie cândva locul, ar trebui. (...). Notez toate amănuntele astea, s-ar putea totuși să scriu cândva despre Bistra – «Povești din Bistra».” (1984: 260, 263-264).

Cartea de toate zilele unui an a fost distinsă, în 1987, cu Premiul Uniunii Scriitorilor din România.

Valoarea operei literare a lui Ion Vlasiu a fost definitiv recunoscută și consacrată la sfârșitul secolului trecut prin acordarea titlului de *Doctor Honoris Causa* al Universității „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca (22 mai 1993). La evenimentul acordării acestui titlu, *Laudatio* a fost rostit de către istoricul și criticul literar Mircea Zăciu, profesor la Facultatea de Litere a Universității „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca. Emoționantul discurs rostit de Ion Vlasiu cu prilejul acestui eveniment s-a intitulat în mod simbolic „*Un loc al dragostei și prieteniei*”, cele două valori fundamentale prin care arta maestrului și-a căutat dintotdeauna drumul spre oameni.

Bibliografie

Vlasiu, Ioana (2014). *Cum a ajuns tatăl meu să scrie povești?* Cuvânt înainte la: Vlasiu, Ion (2014). *Lumea poveștilor*. Ilustrații de Cristiana Radu. Cluj-Napoca: Editura ASCR.

Vlasiu, Ion (1967). *Puiul de veveriță*. București: Editura Tineretului.

Vlasiu, Ion (1970). *În spațiu și timp. Pagini de jurnal*. Cluj: Editura Dacia.

Vlasiu, Ion (1971). *În spațiu și timp*. II. Cluj: Editura Dacia.

Vlasiu, Ion (1973). *Ghicatori, ghicatori, ghicatori*. București: Editura Ion Creangă.

Vlasiu, Ion (1973). *În spațiu și timp*. III. Cluj: Editura Dacia.

Vlasiu, Ion (1979). *Am plecat din sat*. Ediția a treia. București: Editura Eminescu.

Vlasiu, Ion (1984). *Cartea de toate zilele unui an*. Cluj-Napoca: Editura Dacia.

Vlasiu, Ion (1984). *Copil fermecat*. București: Editura Ion Creangă.

Vlasiu, Ion (1985). *Succes moral*. București: Editura Eminescu.

Vlasiu, Ion (1987). *În spațiu și timp*. IV. Cluj-Napoca: Editura Dacia.

Vlasiu, Ion (1988). *Monolog asimetric*. București: Editura Eminescu.

Vlasiu, Ion (1995). *Obraze și măști*. București: Editura Eminescu.

Vlasiu, Ion (1999). *Casa de sub stejari*. Jurnal 1976-1977. București: Editura Albatros.

Vlasiu, Ion (2004). *Vlăsiile și alte poeme*. Târgu Mureș: Editura Ardealul.

Vlasiu, Ion (2014). *Lumea poveștilor*. Ilustrații de Cristiana Radu. Cluj-Napoca: Editura ASCR.

Vlasiu, Ion (2014a). *Mese, mese, móka*. Fordította: Kerekes György. Illusztrálta: Cristiana Radu. Cluj-Napoca: Editura ASCR.

Vlasiu, Ion (2014b). *Welt der Märchen*. Deutsch von Lotte Roth. Illustrationen von Cristiana Radu. Cluj-Napoca: Editura ASCR.